

(Стратфор 14.10.2010)

Холандски парламент је у среду једногласно изгласао да се одложи кандидатура Србије за Европску унију (ЕУ) бар до децембра. Одлука је донета, иако осталих 26 земаља чланица ЕУ су јасно дали до знања да су за кандидатуру Београда. Све се то дешава такође након што је америчка државна секретарка Хилари Клинтон изрекла врло похвалне изјаве о прозападној влади у Београду, а посебно о председнику Борису Тадићу, приликом посете 12. октобра, називајући Србију "лидером у Европи" и безрезервно дајући подршку Вашингтона за пријем Београда у ЕУ.

Холандску одлуку широм Србије доживљавају као реакцију на немире у Београду од 10. октобра, предвођене добро организованим и мотивисаним националистичким групама - самозваним "патриотским покретима" - као и накнадним немирима 12. октобра у Ћенови, на фудбалској утакмици Србија-Италија. Међутим, Холандија би вероватно донела исту одлуку без обзира на догађаје у Београду и Ћенови, углавном због комбинације холандске политике - која се окренула на десно, и стога је изразито против проширења ЕУ - и холандског инсистирања на постизању одређеног сета ЕУ стандарда, без обзира на геополитичке користи од чланства појединих земаља.

Холандска одлука у вези са Србијом на први поглед можда није очигледан избор за централни догађај дана. Али, ако нас историја учи ишта о Балкану то је да наоко ситно политиканство уме да примора велике силе да усмере свој фокус на његову баналну нестабилност.

Године 2000, српски националистички вођа, Слободан Милошевић - кога Запад криви за већи део етничких сукоба у бившој Југославији - збачен је нечим што је тада изгледало као прозападни народни устанак. На западу се чинило да тај устанак представља окончање деценије геополитичке неодлучности Србије, због тога што су његове вође, студентски покрет „Отпор“, били недвосмислено оријентисани ка европској будућности Србије - и приде врло фотогенични, што је увек корисно кад је Запад у питању. Међутим, устанак - као и већина коалиције створене да би се свргао диктатор – окупио је какофонију перспектива о томе каква Србија треба да буде, од прекаљених националиста до ултра либерала. Њихов успех је био више производ неуспеха Милошевића да успостави баланс међу опозиционим странама него јасног националног

консензуса о будућности Србије.

"Чини нам се да полако назиремо портрет Србије, чијих протеклих 10 година почињу да личе на оне из немачке Вајмарске Републике."

Проблем за Србију, међутим, није био само то што је опозиција уједињена искључиво у жељи да уклони Милошевића са власти. Проблем је било и то што збацивање Милошевића са власти није била насилна револуција, што је омогућило институцијама и структурама моћи креираним у време Милошевића да и даље остану у функцији у значајној мери. Цивилни бирократски апарат којим је он суверено владао, органи за спровођење закона којима се Милошевић мукотрпно додворавао е да би га служиле, као и комплексне везе између организованог криминала и државе које су биле намерно подстицане, остале су на снази. Прозападна влада која је уследила, на челу са премијером Зораном Ђинђићем, променила је министре, али јој је допао незахвалан задатак да исплеви коров бивших утицаја и веза између српског подземља и владе. Владине одлуке биле су отворено игнорисане или су, преко доушника у кључним институцијама за спровођење закона као и у обавештајном сектору, цуреле до мреже организованог криминала. Сада је јасно да је Ђинђић постигао резултате, јер су га напори да елиминише сеновити свет организованог криминала на крају коштали живота 2003.

Мада је стање на површини постепено бивало стабилније - Србија је одржала серију релативно мирних избора и пренела власт са националистичке на проевропску владу 2008. године - држава није следствено постала снажнија. Суочавање са организованим криминалом и насилним националистичким групама још увек није нешто чему Београд жели да се у потпуности посвети, не због недостатка политичке воље, већ због очигледног мањка капацитета.

И у томе је иронија холандске одлуке. Запад је дуго био скептичан по питању политичке воље Србије да се суочи са својом прошлoшћу. Али догађаји у Београду и Ђенови из протеклих пар дана, у ствари показују да за Србију проблем може бити недостатак капацитета, који је на пуно начина много озбиљнији. Боље је бити у нечем тврдоглав - али кадар - него отворено демонстрирати слабост државе. Први проблем се бар може решити променом става; док други проблем може заправо охрабрити екстремне елементе да наставе да застрашују Владу. Београд пак не може јасно и гласно рећи да му недостаје капацитета и тражити помоћ, јер ако Европа схвати колико је импотентна та влада, није сигурно да ће покушати да помогне убрзању чланства у ЕУ. Ово посебно стоји у тренутку када се Европа суочава са институционалним и економским проблемима

насталим услед финансијске кризе. Српском председнику Тадићу - слично као и некада Ћинђићу - стога остаје готово немогућ посао да замаскира слабост Београда нудећи Европи изговоре, док се са друге стране суочава са изневереним очекивањима својих бирача.

У међувремену, насилни српски фудбалски "навијачи" - чије тобожње спортско порекло стоји у контрадикцији са њиховим организационим способностима, насилној историји учешћа у етничком чишћењу 1990-тих и везама са организованим криминалом - и насилне националистичке групе, стално проналазе нове регруте међу незапосленом, незадовољном омладином у великој мери лишеном икакве перспективе. Генерације рођене деведесетих немају референтну тачку на златне године Србије за време Југославије и почели су да сматрају као нормалном појавом политичке немире, улично насиље и екстремни национализам. Ни Србији ни њеној омладини не мањају разочарење, бес и фрустрација, и то посебно према Западу. Запад је спровео тромесечно бомбардовање Србије 1999. године, потом је понудио практично једногласну подршку за независност Косова и на послетку приморао Београд да за улогу у сукобима 1990-их прихвати нешто налик на савремени еквивалент немачке "Клаузуле о кривици за рат" ([War Guilt Clause](#)) из Првог светског рата. Истовремено, привреда је у стању колапса због комбинације наставка политичке нестабилности - која спречава значајније инвестиције у земљу - и текуће глобалне економске кризе. Просечна месечна плата у Србији је сада испод просека чак и суседне Албаније, што је за Србе равно цивилизацијском колапсу. Ово је плодно тле за узгој екстремизма попут оног од недеље.

И овде полако почињемо да назиремо портрет Србије чијих последњих десет година почињу да личе на оне из немачке Вајмарске Републике. Слично 15-годишњем постојању Вајмарске, Србија је претрпела низ неуспеха: приморана да прихвати пораз и кривицу за ратове за које верује да их је изгубила због интервенција Запада у корист њених противника, дужна да плаћа за грехе режима за који сматра да га је сама збацила, и на крају бива приморана да се бави економском кризом над којом нема контролу и са којом није у стању да се сама носи. И, да би поново ушла у западни клуб нација мора - баш као Немачка између два рата – да уведе демократске институције у време када борба против насилних националистичких група захтева посебно снажну, потенцијално недемократску руку. Највећа опасност за Србију није у томе да држава пропадне, него да - као у Вајмарској Републици - поједине политичке снаге у земљи на крају одлуче да је лакше направити компромисе са екстремистичким елементима него да се и даље труде да јачају републику упркос међународним и домаћим отпорима.

А таква Србија би врло брзо могла да врати глобални фокус натраг на Балкан.

Србија: Вајмарска Република?

Пише: Стратфор
петак, 15 октобар 2010 13:01

(Превод: **Василије Д. Мишковић**)